УДК 351

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12\(18\)-168-178](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-12(18)-168-178)

Пархоменко Людмила Миколаївна науковий співробітник,
Національний атестаційно-навчальний центр, вул. Шимановського, 2/1, оф. 639,
м. Київ, тел.: (067) 133-21-43, e-mail: ludmilaparkhom@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-9979-9937>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКУПІВЕЛЬ ІНЖИНІРИНГОВИХ ТА КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ У БУДІВНИЦТВІ

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «консалтингових послуг у будівництві» та «інжинірингової діяльності у будівництві». Проведено порівняльний аналіз інжинірингових та консалтингових послуг. Досліджено нормативно-правові акти з питань інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві. Проаналізовано взаємопов'язаність інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві. Наведено застосування «змішані послуги», до яких віднесено послуги з інжинірингової та консалтингової діяльності в галузі будівництва, що сприятиме удосконаленню системи публічних закупівель та дозволить враховувати рівень професійної компетенції і кваліфікаційних спроможностей фахівців.

Запропоновано визначити і формалізувати актом Уряду чи Мінрегіону кваліфікаційні вимоги до учасників процедури закупівлі інжинірингових та консалтингових послуг, а також запропонувати на рівні органу державного регулювання, зокрема на рівні Міністерства розвитку громад та територій України надати пропозиції щодо вдосконалення типової форми методології публічних закупівель та проекту примірних форм договору в частині «змішаних послуг», зокрема взаємопов'язаних інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві.

Актуалізовано необхідність адаптації законодавства в галузі публічних закупівель при наданні взаємопов'язаних інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві.

Виявлено, що основною проблемою у закупівлях є недосконалість законодавчої бази, що регулює процес закупівель при запровадженні змішаних закупівель, оскільки не доопрацьовані на рівні законодавчих та підзаконних актів питання щодо визначення коду Єдиного закупівельного словника при наданні послуг з технічного нагляду із частковим залученням інженера-консультанта, не впроваджено на рівні підзаконних нормативно-правих актів методологію розробки тендерної документації, не розроблено типові форми договорів при проведенні так званих «змішаних закупівель».

Ключові слова: «інжинірингова діяльність», «інженер-консультант», публічні закупівлі, «змішані послуги», «послуги в галузі будівництва».

Parkhomenko Liudmyla Mykolaivna Research Associate in National certification and training centre, V. Shymanovsky St., 2/1, of. 639, Kyiv, tel.: (067) 133-21-43, e-mail: ludmilaparkhom@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9979-9937>

PECULIARITIES OF PROCUREMENT OF ENGINEERING AND CONSULTING SERVICES IN CONSTRUCTION

Abstract. The article reveals the essence of the concept of "consulting services in construction" and "engineering activities in construction". A comparative analysis of engineering and consulting services has been carried out. The normative legal acts on the issues of engineering and consulting services in construction have been analyzed. Introduced a new concept of "mixed services", which include engineering and consulting services in the field of construction, which will contribute to improving the system of public procurement and will take into account the level of professional competence and qualifications of professionals.

It is proposed to determine and formalize by an act of the Government or the Ministry of Territories and Communities Development of Ukraine (Minregion) qualification requirements for participants in the procurement of engineering and consulting services, as well as to propose at the level of government regulation, in particular at the Minregion, to provide proposals for improving the standard form of public procurement methodology and draft sample contract forms in terms of "mixed services", in particular, interrelated engineering and consulting services in construction.

Actualized the need to adapt the legislation in the field of public procurement in the provision of interrelated engineering and consulting services in construction.

It was revealed that the main problem in procurement is an imperfection of the legal framework governing the procurement process in the implementation of mixed procurement, as underdeveloped at the level of legislative and bylaws issues to determine the codes of the Single Procurement Dictionary when providing technical supervision services with the partial involvement of engineer - consultant, not implemented at the level of bylaws methodology of tender documents, not developed standard forms of contracts when conducting so-called.

Keywords: "engineering activity", "consulting engineer", public procurement, "mixed services", "construction services".

Постановка проблеми. Закупівлі за державні кошти є найважливішим видом діяльності уряду в економічній сфері, в яких і досі розповсюджуються прояви шахрайства та корупції. Система публічних закупівель сприяє ефективному розподілу бюджетних коштів, використовуючи механізм

державних закупівель, як стратегічний інструмент управління.

Система публічних закупівель інжинірингових та консалтингових послуг повинна бути максимально простою та мати в наявності послідовно викладену та стійку інституційну, нормативно-правову та регуляторну базу, яка необхідна для збільшення кількості учасників, що вступають у ділові відносини з державним сектором, та містити ключові відправні точки для забезпечення сталості та ефективності системи закупівель. Така база повинна: 1) бути максимально простою і однозначною в тлумаченні;

2) уникати наявності вимог, які дублюють або суперечать законодавчим або регуляторним нормам;

3) сприяти рівному, прозорому та справедливому відношенню до учасників закупівель.

Державне управління закупівель інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві в Україні, попри певні кроки з гармонізації з вимогами Європейського Союзу, які визначені відповідними Директивами ЄС, характеризується значними суперечностями, прогалинами та недоліками, а також відсутністю механізмів, які дозволяли б уникнути ризиків, що виникають у процесі закупівель. Критичними у закупівлях для інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві, перш за все, є ризики, пов'язані із визначенням предмету закупівлі, формування тендерної документації та оцінки кваліфікаційних характеристик учасників за результатами проведених закупівель інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві.

Виходячи з викладеного, на сьогодні є актуальним питання виокремлення консалтингових послуг, як окремого виду інженерно-консультаційних послуг від інжинірингових послуг у будівництві, які в процесі проведення закупівель об'єднуються в один предмет закупівлі. Вирішенню цього питання присвячене це наукове дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у процедурах закупівлі замовники запроваджують такі закупівлі, як надання послуг технічного нагляду із частковим залученням інженера-консультанта. Відповідно до аналітичної інформації з електронної системи закупівель Prozorro найпоширенішими є саме такі закупівлі у дорожній галузі. Таким чином, можна констатувати, що на ринку є потреба у закупівлі замовниками будівництва так званих «змішаних» послуг.

Питання закупівель інжинірингових та консалтингових послуг та інституцію інженера-консультанта як суб'єкта господарювання та фахівця було розглянуто О. Непомнящим, А. Гавриловим, О. Медведчук.

Такий вид закупівель є досить новим та потребує подальших досліджень, спрямованих на створення дієвих механізмів закупівель таких послуг, а також на зменшення ризиків, які виникають у процесі реалізації інвестиційно-будівельних проектів шляхом розроблення та внесення відповідних змін до законодавства.

Мета статті – дослідження державного регулювання інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві, виявити переваги проведення закупівель при наданні змішаних послуг у будівництві.

Виклад основного матеріалу. Проведення закупівель інжинірингових та консалтингових послуг на державному рівні регулюється Законом України «Про публічні закупівлі» № 922-VIII від 25 грудня 2015 року, метою якого є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції [1].

Закон застосовується до всіх замовників товарів, робіт та послуг, які повністю або частково потребують у закупівлях за рахунок державних коштів. Проте, і учасники, і замовники публічних закупівель відзначають неефективність системи.

Обсяг нормативно-правових актів у будівельній галузі є досить значним. Законодавство у сфері будівництва являє собою систему не тільки нормативно-правових актів, а й державних будівельних норм, стандартів та правил, які регулюють відносини не лише процесу будівництва, а і правовідносин, що виникають між суб'єктами будівельної сфери (контролюючий орган, замовник будівництва, підрядник, проектна організація, технічний нагляд). Але основні проблеми виникають насамперед через недосконалість законодавчої бази, що регулює процес закупівель.

Інжинірингово-консалтингова діяльність у будівництві представлена двома видами послуг — інжиніринговими та консалтинговими.

Поняття «інжиніринг» представляє собою сукупність інженерних послуг, наданих клієнту, які, зазвичай, складаються з проектування, надання ліцензій, ноу-хау, пусконаладжувальних робіт. Інжиніринг може охоплювати підготовку кадрів [2].

З точки зору спеціального законодавства, інжинірингова діяльність у сфері будівництва (інжиніринг) - діяльність з надання послуг інженерного та технічного характеру, до яких належать проведення попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень, експертизи проекту, розробка програм фінансування будівництва, організація виготовлення проектної документації, проведення конкурсів і торгів, укладання договорів підряду, координація діяльності всіх учасників будівництва, а також здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єкта архітектури та консультації економічного, фінансового або іншого характеру [3].

У будівництві, консалтинг - це фахові консультації в будівельній галузі, спрямовані на скорочення термінів реалізації проекту, мінімізації фінансових витрат, контроль ризиків будівництва.

Як відомо, будівництво – складний і багатогранний процес, а його кінцевий продукт має відповідати проектним рішенням, будівельним нормам, вимогам технічного регламенту, запитам інвесторів та споживачів.

Враховуючи ризики, які виникають при спорудженні й експлуатації

об'єктів нерухомості, на всіх учасників будівельного процесу покладається висока відповідальність. Це стосується і замовників, до яких законодавство хоч і не встановлює спеціальних вимог, але, водночас, покладає серйозні повноваження та передбачає досить жорсткі санкції у разі порушень. Розумне та законне витрачання коштів, забезпечення якості і термінів будівництва та його відповідність чинним будівельним нормам вимагають від замовників певних професійних навичок (і це особливо актуально в умовах фінансової децентралізації, коли замовниками будівництва можуть виступати районні, селищні, сільські ради).

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою свідчить, що утримання фахової служби замовника у розпорядників коштів, для яких будівництво не є основним видом діяльності (наприклад, на рівні сільських громад), є недоцільним. У цих країнах є організації, які на договірних засадах виконують функції замовника та фахово управляють проєктом. Саме тому незалежний інженер-консультант активно запроваджується в Україні, який забезпечуватиме організаційне та консультативне супроводження.

Інженер-консультант, як професія в українському законодавстві визначена наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1542 від 26.10.2017. Професія інженера-консультанта була внесена до Державного класифікатора професій ДК 003:2010, код 2142.2 [8].

Кваліфікаційні характеристики до професії інженер-консультант, в залежності від категорії, було запроваджено Випуском № 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи» Довідника кваліфікаційних характеристик професій фахівців (змінa № 11, внесена наказом від 29.12.2017 р. № 350 Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України) [5]. Відповідно до якого залучення інженера-консультанта обумовлюється необхідністю забезпечення дотримання якості та графіку виконання проєктних робіт, своєчасного аналізу прийнятих проєктних рішень, адміністрування договірних відносин, та інших функцій визначених вищевказаним документом. розділом 1 «Керівники, професіонали, фахівці» Випуску 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи» Довідника кваліфікаційних характеристик професій фахівців (змінa № 11, внесена наказом від 29.12.2017 р. № 350 Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України).

Як зазначає О. Непомнящий та інші науковці, теоретичне поняття «інженер-консультант» варто розглядати з погляду як спеціалізованої інжинірингової організації, так й окремого фахівця, якого долучають до процесу реалізації будівельного проєкту в межах делегованих йому замовником з метою надання фахових консультацій, проведення цільового відбору підрядних організацій чи постачальників, проведення незалежного моніторингу та аудиту будівельного виробництва з потенційною можливістю залучення до спорів між учасниками договірних відносин [6].

Науковці І. Вахович, О. Галінський і Т. Цифра вважають, що одним із пріоритетних напрямів діяльності інженера-консультанта є зниження вартості проекту, яке зумовлено ефективністю контролю за витратами на етапі будівництва [7], а отже, за рахунок своєчасного проведення ідентифікації розподілу ризиків запланованих проектів, сприяє ефективності й оптимізації діяльності підприємства. Саме тому незалежний інженер-консультант активно запроваджується в Україні, основними пріоритетами діяльності якого є якісне організаційне та консультативне супроводження проектів.

Інженер-консультант виконує цілий ряд функцій, зокрема: виступає в ролі експерта, який консультує замовника з питань реалізації проекту; забезпечує розроблення тендерної документації та визначення критеріїв відбору виконавців, необхідність залучення яких обумовлена вимогами до кінцевого результату реалізації проекту будівництва; займається підбором постачальників продукції будівельного призначення та виконавців робіт (підрядників та субпідрядників); забезпечує об'єктивне, незалежне та неупереджене керівництво реалізацією будівельного проекту, у тому числі безпосередньо на будівельному майданчику, будівництвом на майданчику і повністю супроводжує проект на всіх стадіях його реалізації; несе відповідальність за дотримання норм законодавства у частині делегованих замовником повноважень; у разі необхідності залучається до участі у вирішенні спорів, особливо на етапах досудового (позасудового) врегулювання: управління претензіями, медіації, ад'юдікації через Раду з врегулювання спорів (Dispute Adjudication Board, DAB), арбітражу; за дорученням замовника виконує інші функції, пов'язані з реалізацією проекту [8].

Інженерно-консультаційні послуги набувають поширення в Україні. На сьогодні вони залучаються насамперед у проектах, що реалізуються за рахунок міжнародних фінансових організацій, оскільки часто участь кваліфікованого інженера-консультанта у проекті є вимогою світових та європейських банків. Незалежний контроль якості робіт силами інженера-консультанта запроваджується у дорожньому будівництві. Особливо затребуваною така послуга стає для органів місцевого самоврядування, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів, а тим більше – при спорудженні масштабних об'єктів будівництва.

Вітчизняні науковці Ю. Козак та Н. Логвінова стверджують, що інженер-консультант - це консультаційна фірма, що на договірних засадах із замовником будівництва виконує низку робіт, а саме: проводить консультування, використовуючи власний технічний досвід чи технічний досвід працівників; ухвалює від імені замовника на об'єкті певні рішення, обмежені договором між замовником та інженером-консультантом; виконує низку незалежних функцій, обмежених договором [9, с. 129].

Варто звернути увагу, з точки зору спеціального законодавства, інженер-консультант — фахівець із кваліфікаційним рівнем, підтвердженим органом із

сертифікації персоналу, акредитованим у відповідній сфері згідно із законом, та/або суб'єкт господарювання, що має у своєму складі таких фахівців, який здійснює управління проектом, забезпечує організаційне і консультаційне супроводження комплексу робіт, пов'язаних із створенням об'єкта архітектури, приймає від імені замовника відповідні рішення та виконує інші функції, визначені договором[4].

Визначення терміну «технічний нагляд» наведено в Законі України «Про архітектурну діяльність», а саме технічний нагляд – це здійснення замовником контролю за дотриманням проектних рішень та вимог державних стандартів, будівельних норм і правил, а також контролю з якістю виконаних робіт та їх обсягами під час будівництва або зміни (у тому числі шляхом знесення) об'єкта містобудування. [4].

За незабезпечення замовником здійснення технічного нагляду на об'єкті чинним законодавством України встановлена відповідальність до замовника. Так, незабезпечення замовником здійснення технічного нагляду у випадках, якщо такий нагляд є обов'язковим згідно із законодавством, встановлено штраф у розмірі сорока прожиткових мінімумів для працездатних осіб [11].

Обов'язок щодо здійснення технічного нагляду може бути покладений замовником на спеціалізовану організацію чи спеціаліста з технічного нагляду або на інженера-консультанта, з визначенням у договорі їх повноважень.

Порядок здійснення технічного нагляду під час будівництва об'єкта архітектури затверджений постановою Кабінету міністрів України від 11.07.2007 № 903. У Порядку визначено механізм здійснення технічного нагляду, зокрема вимоги до осіб, що його здійснюють, та їх функції. Завдання, вимоги та функції технічного нагляду при під час нового будівництва, реконструкції і капітального ремонту об'єктів на автомобільних дорогах загального користування визначені в СОУ 42.1-37641918- 087:2019 «Автомобільні дороги. Інженерно-технічний супровід будівництва об'єктів дорожнього господарства».

При цьому, замовник може перевірити достовірність даних в документах тендерний пропозиції/пропозиції учасника щодо кваліфікаційного сертифіката інженера технічного нагляду, а також інженера-консультанта. Реєстри інженерів технічного нагляду та інженерів-консультантів можна переглянути на порталі Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва.

Слід зазначити, спеціальне чинне законодавство України передбачає можливість фахівця інженера-консультанта надавати також і послуги з технічного нагляду[5].

Зокрема, відповідно до кваліфікаційних вимог, для надання послуг інженера-консультанта категорії провідний, фахівець повинен мати вищу освіту другого рівня за ступенем магістра та спеціальністю відповідної галузі знань. Стаж роботи за професією інженера- консультанта (будівництво) I категорії - не менше 5 років або наявність кваліфікаційних сертифікатів за професіями

провідного інженера з технічного нагляду та провідного інженера-проектувальника або провідного експерта будівельного. Підвищення кваліфікації. Наявність сертифікату за кваліфікацією провідного інженера-консультанта (будівництво), виданого органом, акредитованим в установленому законодавством порядку.

Спеціаліст інженер-консультант (будівництво) I категорії повинен мати вищу освіту другого рівня за ступенем магістра та спеціальністю відповідної галузі знань. Стаж роботи за професією інженера-консультанта (будівництво) II категорії - не менше 5 років або наявність кваліфікаційних сертифікатів за професіями за професіями інженера з технічного нагляду I категорії та інженера-проектувальника I категорії або експерта будівельного I категорії. Підвищення кваліфікації. Наявність сертифікату за кваліфікацією інженера-консультанта (будівництво) I категорії, виданого органом, акредитованим в установленому законодавством порядку.

Спеціаліст інженер-консультант (будівництво) II категорії повинен відповідати таким кваліфікаційним вимогам, як наявність вищої освіти другого рівня за ступенем магістра та спеціальністю відповідної галузі знань. Стаж роботи за професією інженера-консультанта (будівництво) не менше 5 років або наявність кваліфікаційних сертифікатів за професіями інженера технічного нагляду II категорії та інженера-проектувальника II категорії або експерта будівельного II категорії. Підвищення кваліфікації. Наявність сертифікату за кваліфікацією інженера-консультанта (будівництво) II категорії, виданого органом, акредитованим в установленому законодавством порядку.

Інженер-консультант (будівництво) без будь-якої категорії повинен лише відповідати таким кваліфікаційним вимогам, як вища освіта другого рівня за ступенем магістра та спеціальністю відповідної галузі знань. Стаж роботи у сфері будівництва - не менше 5 років [5]. Таким чином, чинним законодавством не заборонено сертифікованому фахівцю надавати послуги з технічного нагляду та консалтингові одночасно.

Спеціальним законом, що регулює публічні закупівлі визначено, що замовник самостійно встановлює критерії відбору виконавців, зокрема критерій щодо наявності в учасника процедури закупівлі працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід [1]. А отже, замовник вправі визначати в предметі закупівлі «послуги з технічного нагляду із частковим залученням інженера-консультанта».

Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 708 від 15 квітня 2020 року «Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі» визначено, що предметом закупівлі виступають товари, роботи чи послуги, що закуповуються замовником у межах єдиної процедури закупівлі або в межах проведення спрощеної закупівлі, щодо яких учасникам дозволяється подавати тендерні пропозиції/пропозиції або пропозиції на переговорах (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Під час здійснення закупівлі будівель виробничого та невиробничого призначення та інженерних споруд різного функціонального призначення предмет закупівлі визначається замовником за показником другого знака Державного класифікатора будівель та споруд ДК 018-2000, затвердженого наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 17 серпня 2000 року № 507 [10]. Відповідно до законодавства, замовник зобов'язаний зазначити назву предмету закупівлі, його код згідно з Єдиним закупівельним словником, а у випадку поділу предмета на лоти такі дані зазначають окремо щодо кожного лота.

Разом з тим, при визначенні замовником предмета закупівлі не вирішена проблема залишається при визначенні застосування показників цифр Єдиного закупівельного словника. На практиці, при визначенні предмета закупівлі «послуги з технічного нагляду із залученням інженера-консультанта» замовники процедур закупівель найчастіше зазначають код Єдиного закупівельного словника - ДК 021:2015: 71520000-9 — Послуги з нагляду за виконанням будівельних робіт. Окремо виникає ситуація, коли замовники подібні послуги зазначають під кодом Єдиного закупівельного словника - ДК 021:2015: 71240000-2 — Архітектурні, інженерні та планувальні послуги. Через що, виникає ситуація «приховування» закупівлі і, як результат, це призводить до неможливості ознайомлення із предметом закупівлі всіх потенційних учасників тендеру.

Окрім цього, замовник недосконало визначає функціональні обов'язки до учасника у закупівлях послуг з технічного нагляду із частковим залученням інженера-консультанта.

А тому, з огляду на необізнаність замовника щодо визначення вимог до виконавця при наданні змішаних послуг передбачає відсутність в договорах встановленого відповідно до законодавства повного обсягу обов'язків та прав виконавця, вимог до документального підтвердження наданого обсягу послуг та їх вартості, конкретних господарських санкцій за неналежне виконання виконавцем своїх зобов'язань за умовами договору. А отже, при наявності багатьох не визначених чинників є усі припущення стверджувати про попередню змову замовника із потенційним переможцем. Для уникнення корупційних змов є потреба уніфікувати нормативну базу в галузі закупівель інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві.

Висновки. За результатами проведеного аналізу можна дійти висновку, що надання консалтингових послуг у будівництві можна розглядати, як окремий вид діяльності в першу чергу спрямованої на визначення параметрів будівельного проекту, який замовник має намір реалізувати, механізмів та засобів його реалізації.

В той же час, аналіз свідчить про взаємопов'язаність інжинірингу та консалтингу у будівництві, а також визначає можливість комбінування певних видів послуг інжинірингових та консалтингових у будівництві (безпосередньо

консалтинг, управління проектом, технічний нагляд за будівництвом) при визначенні предмета закупівлі.

Перспективи подальших досліджень і публікацій. У подальшому, з метою встановлення критеріїв визначення предмета закупівлі для інжинірингових та консалтингових послуг у будівництві доцільно опрацювати питання щодо розподілу таких послуг за напрямками, а також визначити механізм комбінування таких послуг з метою визначення предмету закупівлі, якій можна охарактеризувати як «змішаний предмет закупівлі» та підготувати пропозиції щодо внесення відповідних змін до нормативних та нормативно-правових актів.

Література:

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n741> (дата звернення: 23.12.2021).
2. Мюллер В.К. Повний англо-російський словник: 180 000 слів і виразів / В.К. Мюллер. — Москва: Ексмо, 2014. — 912 с.
3. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20 трав. 1999 р. № 687-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> (дата звернення: 22.12.2021).
4. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 22.12.2021).
5. Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 64 «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи»: наказ Мінрегіону від 08 серп. 2017 р. № 192. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/nakaz-192.pdf> (дата звернення: 22.12.2020).
6. Інженер-консультант: суб'єкт господарювання і фахівець / О.М. Непомнящий, А.В. Гаврилов, О.В. Медведчук, І.В. Хараїм. Вісн. будівельника. 2018. № 2. С. 4–14. URL: <http://strategia.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/stattia-inzhener-konsultant.pdf> (дата звернення: 04.02.2019).
7. Вахович І.В., Галінський О.М., Цифра Т.Ю. Міжнародна практика формування договірних відносин у будівництві. Київ: НДІБВ, 2012. № 54. С. 3–7.
8. Про затвердження зміни № 6 до національного класифікатора України ДК 003:2010". Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1542 від 26.10.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1542731-17#Text> (дата звернення 23.12.2021).
9. Міжнародна торгівля: навчальний посібник / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, Н.В. Притула та ін. Київ: Центр учбової літ., 2015. 272 с.
10. Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 708 від 15 квітня 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0500-20#Text> (дата звернення: 24.12.2021).
11. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 24.12.2021)

References:

1. Zakon Ukraïni "Pro pyblichni zakypivli" [The Law of Ukraine "Public regulations"]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n741> [in Ukrainian].
2. Mjuller, V.K. (2014). *Povnij anglo-rosijs'kij slovnik: 180 000 sliv i viraziv* [Complete English-Russian dictionary: 180 000 words and expressions]. Moskva: Eksmo [in Ukrainian].

3. Zakon Ukraïni “Pro arhitekturnu dijal'nist” [The Law of Ukraine “On architectural activity”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukraïni “Pro reguljuvannja mistobudivnoï dijal'nosti” [The Law of Ukraine “On regulation of urban planning activities”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [in Ukrainian].

5. Nakaz Minregionu “Pro vnesennja zmin do Dovidnika kvalifikacijnih harakteristik profesij pracivnikiv Vipusk 64 «Budivel'ni, montazhni ta remontno-budivel'ni roboti»” [Order of the Ministry of Regional Development “On Amendments to the Handbook of Qualification Characteristics of Workers' Professions Issue 64 "Construction, Installation and Repair and Construction Works""]. (n.d.). *www.minregion.gov.ua*. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/nakaz-192.pdf> [in Ukrainian].

6. Nepomnjashhij, O.M., Gavrilov, A.V., Medvedchuk, O.V., Haraïm, .V.I (2018). .Inzhener-konsul'tant: sub'ekt gospodarjuvannja i fahivec' [Consulting engineer: business entity and specialist]. *Visn. budivel'nika -Visn. builder* , 2, 4–14 [in Ukrainian].

7. Vahovich, I.V., Galins'kij, O.M., Cifra, T.Ju. (2012). Mizhnarodna praktika formuvannja dogovirnih vidnosin u budivnictvi [International practice of forming contractual relations in construction]. *NDIBV - NDIBV*, 54, 3–7 [in Ukrainian].

8. Nakaz Ministerstva ekonomichnogo rozvitku i torgivli Ukraïni “Pro zatverdzhennja zmini № 6 do nacional'nogo klasifikatora Ukraïni DK 003:2010”. [Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine h “On approval of change № 6 to the national classifier of Ukraine SC 003: 2010 ”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1542731-17#Text> [in Ukrainian].

9. Kozak, Ju.G. , Logvinova, N.S. , Pritula, N.V. (2015). *Mizhnarodna torgivlja [International trade]*. Kiïv: Centr uchbovoï lit. [in Ukrainian].

10. Nakaz Ministerstva ekonomichnogo rozvitku i torgivli Ukraïni “Pro zatverdzhennja Porjadku viznachennja predmeta zakupivli”. [Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine “On approval of the Procedure for determining the subject of procurement ”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0500-20#Text> [in Ukrainian].

11. Zakon Ukraïni “Pro vidpovidal'nist' za pravoporushennja u sferi mistobudivnoï dijal'nosti” [The Law of Ukraine “On Liability for Offenses in the Sphere of Urban Development”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].